

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Česká národní banka, její právní postavení a náplň činnosti

Bakalářská práce

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Česká národní banka, její právní postavení a náplň činnosti vypracovala samostatně a citovala všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. března 2015

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Pavlu Matouškovi za odborné vedení práce a všechny cenné rady, které mi během psaní poskytl.

Obsah

1. Právní postavení České národní banky	6
1.1. Řízení.....	6
2. Historie centrálního bankovníctví na našem území	8
2.1. První privilegovaná rakouská národní banka	8
2.2. Rakousko-Uherská banka.....	8
2.3. Bankovní úřad Ministerstva financí	9
2.4. Národní banka Československá.....	9
2.5. Státní banka Československá	9
2.6. Česká národní banka	10
3. Vztah ČNB k vládě a jiným ústavním orgánům	11
3.1. Nezávislost ČNB	12
4. Činnost ČNB.....	15
4.1. Emisní činnost.....	15
4.2. Měnová politika.....	16
4.2.1. Cenová stabilita.....	16
4.2.2. Inflace a deflace	17
4.2.3. Transmisivní mechanismus.....	17
4.2.4. REPO sazba.....	18
4.2.5. Lombardní sazba	18
4.2.6. Diskontní sazba	19
4.2.7. Povinné minimální rezervy	19
4.2.8. Operace na volném trhu	19
4.2.9. Devizové intervence.....	20
4.2.10. Úvěrové limity.....	20
4.2.11. Povinné vklady	20
4.2.12. Pravidla likvidity	20

4.2.13.	Doporučení, výzvy, dohody.....	21
4.3.	Devizová činnost.....	21
4.4.	Banka bank	21
4.4.1.	Regulace vstupu do bankovní sféry.....	22
4.4.2.	Stanovení základních povinností.....	23
4.4.3.	Povinné pojištění vkladů	23
4.4.4.	Úloha věřitele poslední instance.....	23
4.5.	Banka státu.....	24
4.6.	Dohled nad finančním trhem	24
5.	Centrální banka Velké Británie	26
6.	Centrální banka Slovenska	27
7.	Evropská centrální banka.....	28
7.1.	Evropský systém centrálních bank	29
8.	Srovnání české, slovenské a britské národní banky	30
	Závěr.....	32
	Seznam použité literatury	33
	Seznam tabulek:.....	36

Seznam zkratek

ČNB – Česká národní banka

NBČS – Národní banka Československá

SBČS – Státní banka Československá

NBS – Národná banka Slovenska

BoE – Bank of England (Banka Anglie)

ECB – Evropská centrální banka

PO – Právnícká osoba

FO – Fyzická osoba

PS – Poslanecká sněmovna

HDP – Hrubý domácí produkt

PMR – Povinné minimální rezervy

EU – Evropská unie

ECB – Evropská centrální banka

ESCB – Evropský systém centrálních bank

EMI – Evropský měnový institut

Úvod

Základním kamenem fungující ekonomiky a hospodářství je bezproblémový peněžní oběh. Finanční soustava nefunguje sama od sebe, je závislá na mnoha vnějších faktorech, které ji ovlivňují. Aby byla zmírněna rizika jejich negativních dopadů a zajištěno její bezproblémové fungování, musí existovat instituce, která má za úkol nejen eliminovat zmíněná rizika, ale také odstraňovat deformace, jenž ekonomický systém utrpěl, a vytvářet podmínky pro jeho budoucí vývoj. Takovou institucí je centrální banka. Ta má své místo v každé vyspělé tržní ekonomice. U nás tyto činnosti spolu s dalšími zajišťuje Česká národní banka a tyto funkce jsou jí svěřeny nejvyšším zákonem, Ústavou ČR.

Ve své práci se chci zabývat problematikou právního postavení České národní banky, jejím vztahem k ostatním ústavním orgánům a s tím spojenou její nezávislostí. V práci nastíním hlavní činnosti, jež banka koná, a vysvětlím jejich podstatu. Chci se také věnovat minulosti České národní banky a historii institucí, které se úkolům centrální banky věnovaly před ní.

Protože postavení centrálních bank ani náplň jejich ve světě činnosti nejsou všude na světě zcela totožné, uvedu základní informace i o centrální bance našich sousedů – Slovenské národní bance - a Centrální bance Velké Británie – Bank of England. Jednu kapitolu věnuji i Evropské centrální bance jakožto instituci, která koordinuje součinnost centrálních bank členských států Evropské unie. Následně českou, slovenskou a britskou národní banku v nejdůležitějších rysech srovnám.

Tímto bych chtěla zjistit, jak moc je centrální banka v našem státě důležitá. Zda je nepostradatelná, nebo by ji v jejím fungování mohla nahradit nějaká jiná instituce, popřípadě jestli by se její funkce daly rozdělit mezi jiné subjekty. Vedle toho chci analyzovat důležitost nezávislosti banky a jak velký problém je její případné narušení. Použiji vědeckých metod jako je analýza a následně komparace, abych svůj stanovený cíl dokázala objektivně posoudit.

1. Právní postavení České národní banky

Česká národní banka (dále jen ČNB) byla jako nástupnická instituce Státní banky Československé zřízena článkem 98 Ústavy ČR. Její činnost reguluje zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů. Dle jeho znění je ČNB ústřední bankou České republiky a jako taková je zároveň ústředním orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem.

ČNB je ze zákona povinna naplňovat stanovené cíle. Hlavním cílem je pečovat o cenovou stabilitu v zemi. Vedle toho však pečuje o stabilitu finanční a podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud tato neohrožuje hlavní cíl.¹

Naše centrální banka má specifické postavení. Je právnickou osobou veřejného práva, avšak nezapisuje se do obchodního rejstříku. Zároveň funguje jako správní úřad, pravomoc a působnost mu stanovují zákony. A pokud hospodaří s vlastním majetkem, má postavení podnikatele.²

Ústředí ČNB sídlí v Praze v ulici Na Příkopě. V dalších šesti městech (Brně, Ostravě, Hradci Králové, Plzni, Českých Budějovicích a Ústí nad Labem) má pak územní pracoviště a ve čtyřech z nich i pobočky³.

ČNB je nadána normotvornou pravomocí. Vydává opatření ČNB, která se následně publikují ve Sbírce zákonů a ve Věstníku ČNB, který k těmto účelům banka sama vede.⁴ Banka má i vlastní archiv.⁵

1.1. Řízení

Banka je řízena Bankovní radou, která skládá ze sedmi členů. Vrcholným představitelem je guvernér, který zastupuje banku navenek a řídí jednání bankovní rady. S ním v radě zasedají dva viceguvernéři, jež mohou být pověřeni výkonem funkce guvernéra, pokud tato funkce není momentálně obsazena. Celkové obsazení rady doplňují čtyři další členové.

Všichni jsou jmenováni, popřípadě odvoláváni prezidentem republiky. Jejich funkční období je šestileté a mohou jej zastávat maximálně dvakrát. Pro guvernéra, viceguvernéry i členy bankovní rady platí neslučitelnost funkcí – zatímco jsou součástí Bankovní rady, nesmí zároveň být členem vlády, poslancem, členem kontrolního nebo dozorčího orgánu jiné

¹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, §1-2.

² PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 92.

³ Fungují jako kontaktní místa.

⁴ Dálkový přístup k Věstníku i dalším informacím publikovaným bankou je možný přes její webové stránky (www.cnb.cz).

⁵ Cnb.cz. Dostupné na: <www.cnb.cz/cs>.

(soukromé) banky nebo podnikatelského subjektu ani provozovat jakoukoli jinou samostatně výdělečnou činnost. Tento zákaz se však nevztahuje na vykonávání činnosti vědecké, literární, publicistické, umělecké a pedagogické.⁶ Obecně jsou vyloučeny všechny funkce, jenž by mohly způsobit střet zájmů se členstvím v bankovní radě.

Pravomoc a působnost bankovní rady je ohraničena zákonem č. 6/1993 Sb. Rada se usnází prostou většinou hlasů a v případě rovnosti hlasů rozhoduje ten, kdo radě předsedá (zpravidla guvernér nebo pověřený viceguvernér). Rada je schopna se usnášet pouze v případě, že je na zasedání přítomen předsedající a alespoň tři další členové.⁷

Tabulka č. 1:

Bankovní rada	Guvernér			
	Viceguvernér		Viceguvernér	
	Člen	Člen	Člen	Člen
Sekce	Kancelář (110)	Informatiky (720)	Bankovních obchodů (610)	Měnová a statistiky (410)
	Lidské zdroje (120)	Správní (420)	Rozpočtu a účetnictví (220)	Licenčních a sankčních věcí (570)
	Regulace a mezinárodní spolupráce na finančním trhu (560)	Dohledu nad finančním trhem (580)	Peněžní a platebního styku (320)	Řízení rizik a podpory obchodů (620)
Samostatné odbory	Interního auditu (130)	Finanční stability (180)		Ochrany spotřebitele (170)
	Ekonomického výzkumu (140)		Restrukturalizace (190)	

Zdroj: Cnb.cz

⁶ Na správu vlastního majetku se neslučitelnost funkcí nevztahuje.

⁷ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, §5-8.

2. Historie centrálního bankovníctví na našem území

Ještě před vznikem první centrální banky na našem území, patřila problematika měnových otázek k právům panovníka. Ten vlastnil mincovní regál, což bylo právo razit mince. Spravoval ho panovníkův mincmistr.

Někdy byl mincovní regál na stanovený čas za úplatu poskytnut soukromým osobám, které razily měnu jménem panovníka. Docházelo však ke znehodnocování mincí, tzv. zlehčování. Proto roku 1816 založil František I. svými absolutistickými patenty první centrální banku^{8,9}.

2.1. První privilegovaná rakouská národní banka

V 19. století jsme jako součást rakouské monarchie byli spravováni rakouským panovníkem. Když však založil první privilegovanou rakouskou národní banku se sídlem ve Vídni, které světil monopol na emisi peněz, mohla toto právo využívat pouze na rakouském území. V hranicích dnešní České republiky však mohla emitovat peníze až její nástupkyně.¹⁰

2.2. Rakousko-Uherská banka

Rakousko-Uherská banka nahradila svoji předchůdkyni v roce 1878. Přeměna banky byla jedním z dopadů rakousko-uherského vyrovnání. Od té chvíle emitovala banka peníze pro celé území monarchie.¹¹

Stejně jako První privilegovaná banka i ta Rakousko-Uherská byla soukromým podnikatelským subjektem. Stát však měl stejně jako v minulosti tentokrát možnost ovlivnit její personální obsazení. Celá banka byla stejně jako stát organizována dualisticky – její hlavní ústavy banky sídlily ve Vídni a Budapešti. V čele každého byli místogovernéři. V čele banky jako celku pak stál guvernér bez samostatných rozhodovacích pravomocí a bez omezeného funkčního období.

Jelikož Rakousko-Uherská navazuje na krátkou tradici První privilegované banky, shodují se v i dalších rysech. Například obě byly akciovými společnostmi, které byly pod

⁸ V patentech se označení „centrální“ nebo „cedulová banka“ nikde výslovně nenacházelo.

⁹ BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005, str. 9-10.

¹⁰ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 23.

¹¹ Tamtéž.

kontrolou vlády. Valná hromada akcionářů volila členy Generální rady Rakousko-Uherské banky.¹²

2.3. Bankovní úřad Ministerstva financí

Iva Bažantová ve své knize *Centrální bankovníctví v české historii* uvádí, že „první světová válka velmi rychle způsobila znehodnocení měny a ztrátu důvěryhodnosti Rakousko-Uherské banky. (...) Nově vzniklé Československo se od Rakousko-Uherské banky jako banky cedulové právně oddělilo až v březnu 1919 provedením tzv. okolování bankovek.“

Na měnovou reformu a tvorbu úřadu, který by disponoval pravomocemi centrální banky, v té době dohlíželo ministerstvo financí v čele s Aloisem Rašínem. Bankovní úřad ministerstva financí fungoval jako prozatímní centrální banka až do roku 1926.¹³

2.4. Národní banka Československá

Bankovní úřad se vznikem první centrální banky v poválečném Československu přestal fungovat. Na rozdíl od rakouských centrálních bank NBČS nesměla dávat úvěry státu, jen bankám a podnikům. Se státem ale byla spjata daleko více než banky v době Habsburků – stát kromě dohledu, který nad bankou vykonával, a personálního obsazování, které měl právo uskutečňovat, vlastnil ještě třetinu bankovních akcií.¹⁴

S německou okupací byla Národní banka Československá v březnu roku 1939 přejmenována na Národní banku pro Čechy a Moravu. Nezávislost banky byla narušena odvoláním guvernéra a obměnou některých dalších vedoucích pozic, jenž nově zastávali říšští úředníci. Formální samostatnost si však banka i nadále udržela.¹⁵

2.5. Státní banka Československá

Přestože po druhé světové válce byla Národní banka pro Čechy a Moravu přejmenována zpět a vedoucí pozice znovu obsadili Češi, byla zanedlouho její činnost ukončena.¹⁶ V roce 1950 začala fungovat Státní banka Československá (SBČS), která reflektovala přechod z tržní na centrálně plánovanou ekonomiku. Celý bankovní sektor byl

¹² BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005, str. 25-27.

¹³ Tamtéž, str. 41.

¹⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 557.

¹⁵ VENCOVSKÝ, František. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. Praha: Bankovní institut, 1999, str. 278-279.

¹⁶ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 23.

centralizován a centrální banka řídila činnost ostatních bank. Přestože SBČS i nadále zůstávala akciovou společností, veškeré akcie vlastnil stát, tudíž byla výhradně v jeho rukou. Toto období občas bývá označováno jako éra „monobanky“ (do té doby byl bankovní systém vždy dvoustupňový).¹⁷

Po roce 1989 se centrálně plánovaná ekonomika začínala postupně rušit a na to banka znovu reagovala. Jejím novým cílem byl přechod k tržnímu hospodářství, který však byl završen až v období samostatné České republiky.¹⁸

SBČS se rozdělila na tři samostatné subjekty, pouze jeden však pokračoval v činnosti centrální banky (pod stejným jménem).

2.6. Česká národní banka

Když 1. ledna 1993 došlo k rozdělení Česko-Slovenské federace, rozdělila se SBČS na Českou národní banku a Národní banku Slovenska. Znovu byly položeny základy dvoustupňového bankovního systému a bylo umožněno zakládat soukromé banky. Od té doby funguje ČNB tak, jak ji známe dnes.¹⁹

Historický vývoj centrální banky směrem k dnešní podobě spatřuji jako veskrze pozitivní. Zvláště to, že ČNB je orgán svého druhu, který již není akciovou společností, a tudíž ho nikdo nevlastní. Centrální banka by dle mého názoru jednoduše měla být součástí státního aparátu, avšak ne napojená na vládnoucí ideologii, jako tomu bylo do roku 1989. Také by se měla oprošťovat od vlivů programu vlády, jenž se v konkrétním čase drží u moci. Nejdůležitější však je fakt, že ČNB jako jediná může vydávat peníze – tím v rukou drží klíč ke případnému znehodnocování měny. Svými ochrannými prostředky tak může zamezit nepříznivým jevům, které se tu děly za Rakouska.

¹⁷ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 558-559.

¹⁸ BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005, str. 113.

¹⁹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

3. Vztah ČNB k vládě a jiným ústavním orgánům

Zákon o České národní bance jasně stanovuje, že banka jako celek a ani žádný člen bankovní rady nesmí pro svou činnost přijímat pokyny. Tudíž prezident republiky, Parlament, vláda, dokonce ani Evropská unie nebo kterýkoli její člen nesmí centrální banku úkolovat. Přesto mezi státem a ČNB panují velmi úzké vztahy. Stát bance propůjčil speciální pravomoce, které jí umožňují provádět specifické činnosti, jež nesmí vykonávat nikdo jiný, např. pečovat o měnu, vést státní účty, spravovat devizové rezervy a státní dluh, dávat do prodeje státní dluhopisy.²⁰

Nejužší vztah má banka k vládě, která reprezentuje vrchol výkonné moci ve státě. K věcem projednávaným vládou, jež se týkají její působnosti, zaujímá stanoviska. Obě instituce se navzájem informují o měnových a hospodářských záležitostech. Banka v těchto věcech vládě navíc může i radit. Guvernér k tomu využívá možnosti účastnit se schůzí vlády. Na těchto setkáních disponuje poradním hlasem stejně jako ministr financí či jiný pověřený člen vlády, který se účastní zasedání bankovní rady^{21 22}.

ČNB o svém chodu pravidelně informuje nejen veřejnost, ale i politiky.²³ Poslanecké sněmovně předkládá řádnou (alespoň dvakrát ročně) a mimořádnou (po usnesení PS) zprávu o měnovém vývoji. Vedle toho ČNB ještě vypracovává zprávu o finanční stabilitě (alespoň jednou ročně). Parlament se může zabývat i každoročně uveřejňovanou výroční zprávou ČNB.²⁴

ČNB intenzivně spolupracuje s Ministerstvem financí. Společně vytváří zákony, které by se mohly dotknout činnosti banky, nebo zákony upravující měnové záležitosti. Tyto návrhy zákonů následně předkládají vládě k projednání. Kromě toho připravují Českou republiku na vstup do eurozóny.²⁵

I přes zákonné zakotvení vztahů mezi ČNB a ústavními orgány, může docházet k politickým tlakům na banku a rozporuplným krokům, které rozvíří ekonomické debaty. Jedním takovým byla měnová intervence v listopadu 2013 a následné oslabení koruny vůči euru.²⁶ K odolání politickým tlakům pomáhá ČNB její právně zakotvená nezávislost.

²⁰ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 28.

²¹ Ministr financí nebo pověřený člen vlády může bankovní radě předkládat návrhy na projednání.

²² Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, §9-11.

²³ Cnb.cz. Dostupné na: <www.cnb.cz/cs>.

²⁴ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 28.

²⁵ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, § 37.

²⁶ TŮMA, Ondřej. *Očima expertů: Měnová intervence ČNB. Komu pomůže a komu ublíží?* [online]. Peníze.cz, 15. listopadu 2013 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na: <<http://www.penize.cz/makroekonomika/275985-ocima-expertu-menova-intervence-cnb-komu-pomuze-a-komu-ublizi>>.

3.1. Nezávislost ČNB

Nezávislá centrální banka, aby mohla plnit všechny své úkoly, musí disponovat několika typy nezávislosti – personální, institucionální, funkční, finanční a rozpočtovou.

Personální nezávislost ČNB spočívá v tom, jak, kým a na jak dlouho jsou členové bankovní rady jmenováni a možnost jejich odvolání. Dle §6 zákona o České národní bance členy bankovní rady včetně guvernéra i viceguvernéřů jmenuje prezident republiky podle své vůle bez toho, aby se musel radit s kýmkoli jiným. Dle článku 54 odst. 3 Ústavy ČR prezident ze své funkce navíc není odpovědný. Současný prezident republiky Miloš Zeman například jmenoval členem bankovní rady Jiřího Rusnoka. Přestože je Rusnok uznávaným ekonomem, někteří novináři se neubránili myšlenkám, že Rusnok dostal pozici od Zemana odměnou²⁷ za jejich dřívější spolupráci. Miloš Zeman během své vlády stihne obměnit ještě čtyři další členy bankovní rady v závislosti na tom, kdy skončí jejich šestileté funkční období.²⁸

Člena bankovní rady je možné odvolat, musí k tomu však existovat vážné důvody. Členovi ČNB může zaniknout funkce tehdy, pokud se dopustí vážného pochybení, nebo pokud nesplňuje podmínky, na které se váže možnost být jmenován, tj. stane se osobou nezpůsobilou k právním úkonům, pozbyde požadovaný vysokoškolský titul nebo je pravomocně odsouzen pro trestný čin.²⁹

Díky ustanovením zakotvujícím způsob popsany způsob jmenování a omezujícím případy, kdy mohou být členové bankovní rady odvoláváni, se eliminuje riziko náhlé změny měnové politiky prováděné bankou v důsledku obměny vlády po volbách.³⁰

Institucionální nezávislost ČNB je zakotvena v § 9 odst. 1 zákona 6/1993 Sb., o ČNB. Banka dle něj nesmí přijímat jakékoli pokyny ke své činnosti od vlády, od jiné ústavní instituce, soukromé osoby, od Evropské unie ani od jiných členských států unie. Stejně tak banka pokyny ke své činnosti od výše jmenovaných nesmí požadovat. Že ČNB nesmí být pod vlivem vlády má své opodstatnění – případný vliv vlády na banku by mohl mít za důsledek uvolnění emise peněz, zvýšení peněz v oběhu a následné zvýšení inflace a znehodnocení

²⁷ ČTK. *Rusnok splnil úkol. Za odměnu ho teď Zeman pošle do ČNB*. E15.cz, 18. prosince 2013 [cit. 6. března 2015]. Dostupné na: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/rusnok-splnil-ukol-za-odmenu-ho-ted-zeman-posle-do-cnb-1047739>>.

²⁸ ČTK. *Změna jmenuje Rusnoka do bankovní rady ČNB již od března*. 18. Prosince 2013. [cit. 6. března 2015]. Dostupné na: <http://ekonomika.idnes.cz/zeman-jmenuje-rusnoka-do-bankovni-rady-cnb-jiz-od-brezna-pjw/ekonomika.aspx?c=A131218_065708_ekonomika_js>.

²⁹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, §6.

³⁰ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 39.

peněz. Tím by byla narušena cenová stabilita a ohrožen hlavní cíl banky. Díky v zákoně zakotvené institucionální nezávislosti banka tlakům vlády snadněji odolá.³¹

Přesto však ČNB s vládou některé důležité otázky projednává a je k ní vázána informační povinností.³²

Funkční stabilita centrální banky se odráží v cíli, který sleduje, a odpovědnosti za jeho řádné plnění. Přestože existuje určitá „pluralita cílů“, kdy ČNB „podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády a vedoucí k trvale udržitelnému hospodářskému růstu“³³, její hlavní cíl, který nesmí být nikdy dotčen, je udržování cenové stability. Je stanoven podobně jako v Maastrichtské smlouvě a nahradil tak dřívější cíl – péči o stabilitu měny.³⁴

Neméně důležitá je i finanční nezávislost ČNB. Díky ní ČNB nemusí financovat žádný veřejný sektor.³⁵ Úvěry může poskytovat pouze jiným bankám, nikoli státu. ČNB si i svobodně volí nástroje, které použije k cílování inflace.

Rozpočtovou nezávislost zastřešuje fakt, že ČNB disponuje vlastním rozpočtem odděleným od toho státního. Jeho podobu každoročně schvaluje Bankovní rada, nikoli Poslanecká sněmovna a ČNB tak hospodaří zcela samostatně. Přebytný zisk, který se nerozhodne použít k doplnění rezervního fondu nebo jiných kapitálových fondů, pak vrací do státního rozpočtu, neboť jejím posláním není dosahovat zisku, jako to dělají komerční banky.³⁶ V rámci rozpočtové nezávislosti členové ČNB sami sobě stanovují plat a funkční požitky. Přestože se naše centrální banka v mnoha ohledech blíží k modelu těch západních, tento způsob stanovování platů není ve světě obvyklý.³⁷ V hospodaření ČNB však nevládne samovůle bankovní rady. Účetnictví i účetní závěrka banky jsou kontrolovány externími auditory, kteří v rámci kontroly disponují právem kontrolovat všechny účty ČNB.³⁸

Nezávislost ČNB je poměrně široká. Důležité makroekonomické činitele jako je výše například povinných minimálních rezerv, si sama stanovuje vyhláškami.³⁹ Výrazně tak

³¹ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 37.

³² Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, § 10-11.

³³ Tamtéž, §2.

³⁴ BAŽANTOVÁ, I., HOLMAN, R., KLAUS, V., a kol. *Právní postavení centrální banky v ekonomickém státě*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, str. 65.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 37-40.

³⁷ BAŽANTOVÁ, I., HOLMAN, R., KLAUS, V., a kol. *Právní postavení centrální banky v ekonomickém státě*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, str. 66 – 67.

³⁸ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 40.

³⁹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, §26.

ovlivňuje chod ekonomiky. Ozývají se však hlasy, které požadují, aby ČNB a její vysocí činitelé nesli za chod banky a dopady jejich rozhodnutí na ekonomiku větší odpovědnost.⁴⁰

Dle mého názoru je nezávislost tím vůbec nejdůležitějším, co musí být centrální bance zákonně garantováno. Zákony jí ji na první pohled celkově zaručují, i přes to bych v ní viděla jednu vážnou trhlinu.

Prezident jmenuje členy bankovní rady sám, na základě vlastního rozhodnutí a svědomí. Tato praxe má zabránit vládě a parlamentu dosazovat na tyto místa osoby, které by „zevnitř“ podporovaly jejich hospodářskou politiku. Kdo ale zabrání prezidentovi, aby osoby stejně zaangażované dosazoval do funkce on, když ze své funkce sám není odpovědný? Stejně jako vláda může jmenováním konkrétního člověka sledovat některé vlastní cíle. Osobně zastávám názor, že bývalý premiér Rusnok funkci člena bankovní rady opravdu dostal od prezidenta „za odměnu“, a tak bude do jisté míry naslouchat Zemanovým přáním.

V budoucnu však může nastat situace, že prezident (tento nebo příští) jmenuje členy nebo guvernéra například podle jejich smýšlení o zavedení eura a tím jeho zavedení (dočasně) zvrátit nebo podpořit. Ovlivňování takovéto problematiky se dotkne fungování celé naší ekonomiky a nakonec každého obyvatele České republiky. Prezident tedy výrazně působí nejen na složení Bankovní rady, ale i další směřování naší republiky (přestože v zákoně jasně stojí, že nikdo nesmí přijímat ke své činnosti pokyny zvenčí banky). Jednoznačně je problém, pokud někdo takový dostane „křeslo za odměnu“, a následně se chce prezidentovi zavděčit. V takovýchto případech ČNB za zcela nezávislou nepokládám.

⁴⁰ BAŽANTOVÁ, I., HOLMAN, R., KLAUS, V., a kol. *Právní postavení centrální banky v ekonomickém státě*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, str. 63-67.

4. Činnost ČNB

Česká národní banka v rámci své působnosti vykonává různé druhy činnosti, aby jimi naplnila cíle a úkoly, které jí stanoví zákon. Když tyto činnosti banka vykonává dobře, směřuje k finanční stabilitě a hospodářskému růstu.

4.1. Emisní činnost

Centrální banka jako jediná má v naší zemi privilegium vydávat, neboli emitovat, peníze.⁴¹ Pro účely této práce převezmeme definici peněz Zdeňka Revendy tak, jak ji uvádí ve své knize *Centrální bankovníctví*, a budeme peníze chápat jako „aktivum, o němž lidé věří, že bude jinými lidmi přijímáno při vykonávání platby.“ Dnes jsou to bankovky a mince, dříve to však mohly být i jiné předměty, například drahé kameny.⁴²

Revenda dále upozorňuje, že naše centrální banka má monopol pouze na emisi hotovostních peněz – bezhotovostní peníze (tj. zůstatky na účtech) totiž mohou vydávat i soukromé bankovní subjekty, které poskytují úvěry.

Peníze existují nejen kvůli směňování, ale jsou také účetní jednotkou a uchovatelem hodnot. Můžeme díky nim vyjadřovat cenu toho, co bychom eventuálně chtěli směnit nebo akumulovat bohatství.

ČNB tiskne nové peníze a uvádí je do oběhu. Také z oběhu stahuje staré bankovky a mince, likviduje je a nahrazuje novými kusy. Tyto činnosti realizuje pomocí svých vyhlášek. V současné době v oběhu udržuje mince v nominální hodnotě 1, 2, 5, 10, 20 a 50 korun českých a bankovky v nominálních hodnotách 100, 200, 500, 1000, 2000 a 5000 korun českých. Jejich vizuální provedení se na lici a rubu liší. Návrhy na jejich grafickou podobu zajišťuje sama banka.⁴³

Platidla banka chrání speciálními ochrannými prvky: vodoznakem, okénkovým proužkem s mikrotextem, barevnými vlákny, soutiskovými značkami, skrytým obrazcem, proměnlivou barvou, iridiscentním pruhem a mikrotextem. Ne všechny bankovky jsou opatřeny všemi druhy ochrany.⁴⁴

Kromě opotřebovaných poškozených platidel banka stahuje z oběhu i platidla padělaná, funguje totiž jako Národní středisko pro padělky, Národní středisko pro analýzu

⁴¹ Nejen u nás je tento monopol svěřen centrální bance, je tomu tak v naprosté většině zemí po celém světě.

⁴² V dobách, kdy neexistoval peněžní ekvivalent, který by usnadňoval směnu, se hojně uplatňovala naturální směna.

⁴³ Některé bankovky a mince existují ve více grafických podobách, které se liší pouze malými detaily.

⁴⁴ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 742-743.

padělků bankovek a Národní středisko pro analýzu padělků mincí.⁴⁵ Kdokoli takové peníze obdrží, je povinen je ČNB odevzdat a nemá nárok na proplacení náhrady. Viník, který bankovky padělá nebo pozmění, se dopustí trestného činu a hrozí mu sankce dle Trestního zákona (s touto problematikou jsou spjaty paragrafy 233 – 239).

ČNB má právo vydávat i pamětní mince. Jejich cena na rozdíl od ostatních platidel nemusí odpovídat jejich nominální hodnotě.⁴⁶

4.2. Měnová politika

Měnová politika centrální banky sleduje vždy nějaký cíl, kterého chce dosáhnout. Dle povahy tohoto cíle můžeme rozlišit různé druhy měnové politiky. V případě, že chce banka docílit ekonomického růstu a zvýšit objem peněz v oběhu, bude uplatňovat expanzivní politiku. Naopak v případě, kdy banka bude chtít objem peněz snižovat a zamezovat inflačnímu růstu, uplatní politiku restriktivní. Centrální banka může vést i neutrální měnovou politiku a snažit se co nejvíce stabilizovat objem peněz v oběhu i inflaci. Banka samozřejmě typ uplatňované politiky mění v závislosti na stávající ekonomické situaci ve státě.⁴⁷

4.2.1. Cenová stabilita

ČNB se při provádění své měnové politiky zaměřuje především na udržení cenové stability v ekonomice. Mohli bychom ji popsat jako stav, kdy se množství peněz, které obíhá, rovná množství peněz, které je v ekonomice potřeba. Tento vztah by se dal popsat také jako stav, kdy se nabídka a poptávka po penězích vyrovná:

$$\mathbf{Ms} \text{ (money supply; nabídka peněz)} = \mathbf{Md} \text{ (money demand; poptávka po penězích)}$$

Finanční stabilita se v minulosti uměle neudržovala. Nebylo to nutné, protože existovaly pouze hotovostní peníze. Pokud na trhu přebývaly, jednoduše na něj nevstupovaly. Pokud chyběly, vrátily se zpět z míst, kde byly uloženy.

Dnes však existují peníze bezhotovostní. Je obtížné, pokud je to vůbec možné, sledovat, kolik peněz se celkově v oběhu nachází. ČNB má tedy problém zjistit, jestli se ekonomika nachází ve stavu rovnováhy.⁴⁸

⁴⁵ Zákon č. 136/2011 Sb., O oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ Cnb.cz. Dostupné na: <www.cnb.cz/cs/platidla>.

⁴⁷ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 48.

⁴⁸ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 79-82.

V praxi se rovnováha zjišťuje pomocí sledování vývoje agregátní (celkové) cenové hladiny a hrubého národního produktu (HDP)⁴⁹. Pomocí těchto veličin se pak stanovují měnové agregáty. ČNB je dělí na agregát M1, což je „hotovostní oběživo v rukou nebankovních subjektů a běžné vklady domácích nebankovních subjektů v domácích bankách v domácí měně“, a agregát M2, za který považuje vše, co už je obsaženo v agregátu jedna a „termínované domácí vklady nebankovních subjektů v domácích bankách v domácí měně společně s ostatními závazky domácích bank k domácím nebankovním subjektům v domácí měně.“⁵⁰ Na měnové agregáty ČNB působí pomocí tzv. měnové báze – hotovosti v domácí měně, kterou drží nebankovní subjekty a rezervy domácích bank.⁵¹

4.2.2. Inlace a deflace

Jelikož je hlavním cílem ČNB cenová stabilita, usiluje především o celkovou ekonomickou rovnováhu. Jak jsme řekli, nastává ve chvíli, kdy se nabídka peněz a poptávka po statcích na trhu vyrovná. V případech, kdy je rovnováha narušena, nastává nerovnovážený stav – inflace nebo deflace.

Méně závažná a méně se vyskytující je deflace. Ekonomika se nachází ve stavu deflace, pokud klesá cenová hladina a sníží se i průmyslová produkce. Nabídka je tedy vyšší než poptávka.

Nebezpečnějším stavem pro ekonomiku je inflace. Tento nerovnovážený stav způsobuje růst cen a následné znehodnocování peněz. Peněžní oběh se zpomaluje, úrokové míry rostou a roste zadluženost.⁵²

Centrální banka měří inflaci v ekonomice pomocí indexu spotřebitelských cen. Vedle jejího sledování ji může i ovlivňovat pomocí tzv. inflačního cílení – měnové strategie, která funguje na základě stanovování úrokových sazeb.⁵³

4.2.3. Transmisivní mechanismus

Měnová politika ČNB je procesem, jehož smyslem je dosáhnout stanovených cílů. Zmíněný proces se v tržní ekonomice nazývá transmisivní. Jeho podstatou je působit pomocí svých operativních a zprostředkujících kritérií na stanovené konečné cíle. ČNB tedy nemůže cíle přímo ovlivnit, pouze na ně působit.⁵⁴

⁴⁹ Celková cena všech vyrobených statků.

⁵⁰ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 46-47.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² POSPÍŠIL, Richard. *Bankovníctví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 21-24.

⁵³ ZIMKOVÁ, Emília. *Bankovníctví*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2009, str.

77

⁵⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 82-83.

V ekonomické realitě rozlišujeme tři typy transmisivních mechanismů. Mohou být užity samostatně i společně, popřípadě mohou být bankou v užití různě modifikovány.

Měnový transmisivní mechanismus se zaměřuje na dosažení cíle měnové politiky pomocí působení na měnovou bázi, což je zde operativní (konečné) kritérium. Jako zprostředkující kritérium zde figurují měnové agregáty (viz. výše).

Úvěrový transmisivní mechanismus využívá jako operativní kritérium krátkodobou úrokovou míru a jako zprostředkující úvěrové agregáty. Ty mohou buď celkovým objemem úvěrů, které bankovní i nebankovní subjekty poskytly nebankovním subjektům, nebo celkový objem úvěrů, které banky poskytly nebankovním subjektům.

V kurzovém transmisivním mechanismu ČNB pomocí měnového kurzu působí na cenovou hladinu a tím ji přímo ovlivňuje.⁵⁵

Aby mohla jejich užitím snadněji dosáhnout svých cílů, přiblížíme nástroje, které k tomu v současnosti ČNB používá⁵⁶:

4.2.4. REPO sazba

Dvoutýdenní repo sazba je jednou z úrokových sazeb využívaných ČNB k ovlivnění měnové báze. Komerční banky ji využívají, aby u ČNB na dva týdny mohli uložit svou přebytečnou likviditu⁵⁷. ČNB jim do protihodnoty vydá cenné papíry jako zástavu a poté jim za dva týdny vrátí peníze i dohodnutým úrokem. Ve výsledku dochází tedy ke zprostředkování repo úvěru.⁵⁸

Platí, že úroková sazba využitá k repo úvěru nesmí převýšit repo sazbu stanovenou ČNB, přičemž v současné době je repo sazba stanovena na 0,05%. ČNB tedy v rozhodování, s kým úvěr uzavře, přednostně vybere ty, kteří požadují nižší sazbu než konkurenti.

Pomocí repo sazby se tedy odčerpává přebytečná likvidita. ČNB v některých případech provádí repo operace se splatností kratší než dva týdny.⁵⁹

4.2.5. Lombardní sazba

Lombardní sazba je opakem k sazbě repo. Za ni poskytuje ČNB bankám, které mají finanční problémy, lombardní úvěr zajištěný cennými papíry komerční banky. Není hojně

⁵⁵PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovnictví*. Praha: Eupress, 2004, str. 47-50.

⁵⁶ Pro tuto práci převezmeme dělení Richarda Pospíšila a jeho publikace *Bankovnictví pro právníky*. Nástroje lze dělit nejen na přímé a nepřímé, ale i dle četnosti jejich využívání, rychlosti použití, cíle jejich použití nebo dopadu na bankovní systém. Mezi nepřímé nástroje Pospíšil řadí repo, diskontní a lombardní sazbu, povinné minimální rezervy, operace na volném trhu, devizové intervence a pojištění vkladů. Mezi přímými nástroji figurují pravidla likvidity, úvěrové kontingenty, povinné vklady a doporučení výzvy a dohody.

⁵⁷ Peníze, které v dané chvíli nepotřebují.

⁵⁸ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 30.

⁵⁹Cnb.cz. Dostupné na: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#operace>.

využíván, protože jeho poskytnutí je pro ČNB jistým rizikem. Proto je lombardní sazba nejvyšší, 0,25%.

Pohyb marginární zápůjční facility (jak se lombardní sazba také označuje) je zcela nezávislý na pohybu diskontní sazby. Jedna může klesat, zatímco druhá stoupá, a naopak.⁶⁰

4.2.6. Diskontní sazba

Diskontní sazba (depozitní facilitita) stanovuje výši úroku, za který ČNB komerčním bankám poskytne úvěr. Pokud banka splní předem stanovená kritéria a požádá o diskontní úvěr, depozitní facilitita nakonec ovlivní jeho celkovou cenu. ČNB pomocí diskontní sazby může ovlivňovat inflaci – v případě, že sazbu zvýší, zvýší se cena úvěrů a ty se stanou nedostupnějšími. Při snížení sazby úvěry zlevní a poptávka po nich se úměrně zvýší – tím dochází k oživení ekonomiky.⁶¹

Už od roku 2012 se diskontní sazba pohybuje velmi nízko, momentálně je stanovena na 0,05%.⁶²

4.2.7. Povinné minimální rezervy

Všechny banky, pobočky zahraničních bank, družstevní záložny nebo ti, kdo se rozhodli podnikat na základě tzv. jednotné licence, musí vytvářet povinné minimální rezervy (PMR). Na účtu ve Zúčtovacím centru ČNB ukládají 2%⁶³ ze svých primárních závazků nebankovním subjektům se splatností kratší než dva roky. Uložené peněžní prostředky slouží zejména jako rezerva, která má zajišťovat bezproblémový platební styk ve chvílích, kdy banka nedisponuje dostatečným obnosem na svém běžném účtu.

Vzhledem ke snížení sazby PMR zavedla ČNB doplňující opatření. Bankám poskytuje bezúročné tzv. vnitrodenní úvěry. Pokud úvěr překročí stanovenou dobu pro výpůjčku, automaticky se změní na marginální zápůjční facilitu se všemi jejími podmínkami.⁶⁴

4.2.8. Operace na volném trhu

Základní a zároveň nejčastěji praktikovanou operací na volném trhu, jsou repo operace. ČNB od komerční banky přijme na dva týdny (dříve byl praktikován i tříměsíční repo tendr) přebytečnou likviditu výměnou za cenné papíry. Po uplynutí 14 dnů vrátí ČNB bance vožené peníze i s dohodnutým úrokem (nižším nebo rovným repo sazbě).⁶⁵

⁶⁰ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 30.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Cnb.cz. Dostupné na: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#operace>.

⁶³ Stejně jako jiné sazby i sazba povinných minimálních rezerv je pohyblivá, ne fixní.

⁶⁴ Cnb.cz Dostupné na: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#mp_nastroje>.

⁶⁵ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovnictví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 33.

Repo tendr, kdy banky mohou žádat o úvěr, se vyhláší třikrát týdně. Banky nabízí objem prostředků, které chtějí uložit a navrhují sazbu, za kterou jsou ochotni operaci provést. Minimálně však musí nabídnout 300 milionů korun (poté násobky sta milionů korun).

„Další operace na volném trhu, např. devizové operace nebo operace s cennými papíry, používá ČNB ad hoc zejména v případě nečekaných krátkodobých výkyvů v likviditě trhu, kdy je ohrožena stabilita vývoje úrokových sazeb. Použití těchto nástrojů je tak spíše výjimečné,“ uvádí ČNB na svém webu.⁶⁶

4.2.9. Devizové intervence

Devizové intervence nejsou tak hojně užívaným nástrojem jako úrokové sazby, přesto mohou dobře posloužit v případě potřeby uvolnit nebo přísnit měnovou politiku. Devizová intervence je jediným nepřímým nástrojem, jehož užitím se nesleduje změna měnové báze, ale jiný cíl - chce upravit kurz⁶⁷ české koruny k jiné zahraniční měně.⁶⁸

4.2.10. Úvěrové limity

Limity úvěrů banky jsou prvním přímým nástrojem v našem výčtu. Stanovením úvěrového limitu ČNB taxativně přikáže, jakou výši úvěrů mohou banky svým klientům poskytnout. Částka, která by přesáhla stanovený strop, pak musí být schválena ČNB.

Centrální banka může úvěrový strop nastavit absolutně nebo relativně. Přesto před použitím tohoto nástroje preferuje používání operací na volném trhu.⁶⁹

4.2.11. Povinné vklady

Stanovením povinných vkladů může ČNB dobře regulovat měnovou bázi. Aby nedošlo k snížení poptávky po diskontních úvěrech a k přebytku volných peněžních prostředků v bankovním sektoru, nařídí ČNB tyto prostředky uložit k ní jako povinné vklady. Ona s nimi poté uskutečňuje různé platební operace.⁷⁰

4.2.12. Pravidla likvidity

Jedním z pravidel, které ČNB stanovuje a sleduje, jsou pravidla likvidity. Ab banky byly schopny dostát svým závazkům, jsou při stanovení těchto pravidel povinny dodržovat jasně danou strukturu aktiv a pasiv, včetně závazků mezi nimi navzájem. Přestože se pravidla likvidity využívají především nástroj regulace bankovní činnosti, dají se dobře použít i

⁶⁶ Cnb.cz. Dostupné na: < http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#mp_nastroje>.

⁶⁷ Kurz je vyjádření hodnoty jedné jednotky měny v jednotkách měny jiné.

⁶⁸ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovníctví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 34.

⁶⁹ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 56-57.

⁷⁰ POSPÍŠIL, Richard. *Bankovníctví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 36.

v oblasti regulace měnové politiky, jelikož se jejich změnou dají vyvolat změny v úrokových mírách a kurzu měny.⁷¹

4.2.13. Doporučení, výzvy, dohody

Doporučení, výzvy a dohody vydávané centrální bankou jsou modifikací některých výše zmíněných nástrojů, jak přímých, tak nepřímých. V doporučení jsou často uvedeny postoje ČNB k určité problematice a jsou v něm formulována možná řešení, která by bank mohly použít. Ve výzvách jsou podobné informace, avšak jsou formulovány daleko důrazněji. Dohody jsou daleko závaznějšího charakteru. Často je uzavírají i komerční banky se svými konkurenty.

Přestože tyto dokumenty (nemusejí mít vždy písemnou podobu) jsou nezávazné, jsou velmi účinné, neboť je banky často dobrovolně následují.⁷²

4.3. Devizová činnost

Devizová činnost ČNB spočívá v několika dílčích činnostech: správě devizových rezerv, udržování platební bilance a úvěrové činnosti se zahraničím.

Devizové rezervy jsou součástí bilance centrální banky. Skládají se z přijatých úvěrů ze zahraničí, cenných papírů emitovaných na trzích v zahraničí, nakoupených zahraničních měn od zahraničních bank, úvěrů a cenných papírů v zahraničních měnách. Patří sem i devizové prostředky od státu. ČNB je uchovává na účtech v zahraničí. V případě, že s nimi operuje, sleduje tím buď udržení likvidity, ovlivnění pohybu měnového kurzu nebo zajištění devizových prostředků pro stát.

Platební bilancí rozumíme pohyb peněžních prostředků při obchodování se zahraničními subjekty a dopad těchto operací na devizové rezervy. Úplnou platební bilanci sestavuje ČNB za určité období a měla by být vyrovnaná⁷³. Skládá se z několika dílčích bilancí, které už být vyrovnané nemusí: obchodní bilance (import/export), výkonové (platební bilance, export, import), kapitálové (výkonová bilance, import a export dlouhodobého a krátkodobého kapitálu). Úplná platební bilance ale může být sledována i z dlouhodobějšího hlediska. Pokud se součet jejich sald za několik let blíží k nule, je úplná platební bilance rovnovážná.⁷⁴

4.4. Banka bank

⁷¹ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 58.

⁷² POSPÍŠIL, Richard. *Bankovníctví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 36.

⁷³ Platební bilance s nulovým saldem.

⁷⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 108-111.

ČNB jako banka bank vede v první řadě účty pro komerční banky. Vedle zajišťování jejich plateb jim v případě potřeby poskytuje i úvěry.⁷⁵

Česká republika má dvoustupňovou bankovní soustavu. ČNB jako centrální banka má za úkol dohlížet na banky komerční a regulovat jejich činnost, protože je v hierarchii postavená nevyšší. ČNB reguluje bankovní činnost, aby nedocházelo k poruchám ve fungování celého nebo části bankovního systému. Fungování bankovního systému musí být bezproblémové, ekonomicky efektivní, bezpečné a transparentní.

ČNB zejména vytváří pravidla pro fungování celé bankovní sféry. Přestože sama zákony vydávat nemůže, podílí se na jejich vzniku společně s Ministerstvem financí. Sama pak může vydávat vyhlášky, opatření, směrnice, metodické směrnice a pokyny. Stává se regulujícím orgánem vůči bankám⁷⁶ jako regulovaným subjektům.⁷⁷

V rámci bankovního dohledu ČNB spolupracuje s externími auditorskými firmami. Ty v bankách provádějí audity, aby zjistili, zda jsou bankovní výkazy, účetnictví, účetní závěrka a výroční zpráva v pořádku. Výsledek auditu pak konkrétní banka zahrne do své výroční zprávy. Vedle toho kontrolní oddělení banky provádí audit interní.⁷⁸

System bankovní regulace stojí na čtyřech základních pilířích:

4.4.1. Regulace vstupu do bankovní sféry

Při žádosti o udělení bankovní licence, k čemuž má pravomoc právě ČNB, je žadatel povinen prokázat, že splnil podmínky pro její vydání.

Zákon o bankách stanoví, že pro vydání licence musí mít banka základní kapitál tvořený peněžními vklady v minimální výši 500 milionů korun, přičemž původ těchto (popř. i dalších) zdrojů musí být průhledný a nezávadný. Základní kapitál musí být také zcela splacen. Osoba, které bude licence udělena, musí být odborně způsobilá a důvěryhodná. Stejně podmínky jsou kladeny i na členy statutárního orgánu a členy správní a dozorčí rady. Ti všichni navíc musí splnit další podmínky stanovené zákonem, zejména být morálně způsobilí. Banka musí být technicky a organizačně zabezpečena, sídlit na území republiky, mít odpovídající právní normu, obchodní plán podložený ekonomickými kalkulacemi, vnitrobankovní software a alespoň tři řadové zaměstnance.

Banky mohou obdržet úplnou licenci, která je opravňuje k veškeré bankovní činnosti, nebo jen neúplnou, se kterou smějí provozovat pouze určitý typ činnosti.

⁷⁵ MERVANT, Josef. *České banky v kontextu světového vývoje*. Praha: Lidové noviny, 1998, str. 60.

⁷⁶ Bankami zde rozumíme subjekty s bankovní licencí, pobočky zahraničních bank a mezinárodní bankovní holdingové společnosti.

⁷⁷ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 36-37.

⁷⁸ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 119-121.

4.4.2. Stanovení základních povinností

Základní povinnosti, jejichž dodržování je vynucováno a následně kontrolováno, jsou vymezeny jako dodržování pravidel kapitálové přiměřenosti a přiměřenosti likvidity, úvěrové angažovanosti, tvoření povinných minimálních rezerv, poskytování informací a ochrana před nelegálními praktikami^{79 80}.

4.4.3. Povinné pojištění vkladů

Aby nedošlo k poškození klientů v případě, že by se banka dostala do finančních problémů, nebo dokonce zkrachovala, je zakotvena povinnost část vkladů posílat Fondu pojištění vkladů. Peníze na něm uložené fungují pro vkladatele jako záruka, že o své vklady nepřijdou. V případě krachu je jim totiž vyplaceno 100% vložené částky, pokud se pohybuje v rozmezí do sta tisíc eur. Pojištěny jsou však pouze vklady od drobných klientů – fyzických a právnických osob. Vklady bank ani jiných finančních institucí pojištění nezahrnuje.⁸¹

4.4.4. Úloha věřitele poslední instance

V případě, že se banka ocitne ve vážných problémech a nikdo jiný jí nechce pomoci, centrální banka jí po splnění určitých podmínek pomůže. Může jí poskytnout některý z úvěrů nebo nenávratné prostředky společně s nabídkou prodeje banky jinému investorovi.⁸²

Dohled nad bankami provádí ČNB neustále. Banky, u kterých se vyskytnou problémy, kontroluje na místě. Přestože je tento typ dohledu spojen s vyššími náklady na provedení, nevyhnou se mu ani bezproblémové banky – ČNB je tímto způsobem kontroluje preventivně. Vedle toho může ČNB všechny banky kontrolovat i na dálku pomocí dokumentů, které jí zasílají. Z výkazů zisků a ztrát nebo bilancí pozná, zda banka řádně hospodaří.⁸³ V případě nesrovnalostí může nařídít kontrolu na místě. V případě zjištěných nedostatků pak může nařídít nápravná opatření či sankce.

Regulaci bankovního systému a dohled nad bankami provádí ČNB z několika důvodů. Dle Zbyňka Revendy, který dohledu nad bankami věnuje celou kapitolu ve své knize Centrální bankovní systém, chce podpořit efektivní provádění měnové politiky, bezpečnost a spolehlivost bankovního systému, efektivnost jeho fungování, chce zajišťovat informace pro investory a chránit je i celý bankovní systém před nekalými praktikami.

⁷⁹ To může být například praní špinavých peněz nebo obchody s důvěrnými informacemi.

⁸⁰ Tamtéž, str. 122.

⁸¹ Cnb.cz Dostupné na:

https://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/uverove_instituce/pojisteni_vkladu.html.

⁸² PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovní systém*. Praha: Eupress, 2004, str. 41-42.

⁸³ Banky mají povinnost uvádět úplné a pravdivé informace související s jejich činností.

Kromě regulace a dohledu koná ČNB i jiné činnosti, které usnadňují fungování celého systému a platební styk. ČNB přijímá od komerčních bank vklady, které ukládá jako povinné, dobrovolné nebo ostatní dobrovolné rezervy na svých účtech. Banky si mohou vytvářet dobrovolné rezervy i v zahraničních měnách.

Banky mají možnost si od ČNB vzít i různé druhy úvěrů. Vedle těch krátkodobých na doplnění likvidity si mohou požádat i o krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý nouzový úvěr a hotovostní úvěry (popř. i úvěry v zahraničních měnách).⁸⁴

ČNB také dohlíží na bezproblémový mezibankovní platební styk. K tomuto účelu provozuje systém CERTIS, ve kterém vede účty.⁸⁵

4.5. Banka státu

Vedle funkce banky bank zastává ČNB i funkci banky státu. Nejdůležitější činností, kterou ČNB v této oblasti provádí je vedení účtu vládě, orgánům státní správy, samosprávy a dalším centrálním orgánům.

Navíc spravuje státní dluh, zastává funkci tzv. fiskálního agenta vlády. Emituje cenné papíry a umisťuje jena peněžní nebo kapitálový trh. Smí je i zpětně od majitelů odkupovat. Přesto se musí mít na pozoru, aby cenný papírů neemitovala tolik, že by mohlo dojít k překročení absorpční kapacity trhu.⁸⁶

Jako jediná smí vydávat státní dluhopisy. Těmi kryje schodek státního rozpočtu.⁸⁷

ČNB také vede systém krátkodobých dluhopisů, ve kterém je vedena evidence cenných papírů splatných do jednoho roku, které vydala Česká republika, evidence cenných papírů, které vydala ČNB a evidence dluhopisů splatných do jednoho roku^{88 89}.

4.6. Dohled nad finančním trhem

Profesor Milan Bakeš v knize Finanční právo uvádí, že „hlavním posláním finančního trhu je zprostředkovat redistribuci peněžních prostředků od subjektů s jejich relativním přebytkem k subjektům trpícím jejich relativním nedostatkem“. Finanční trh je tedy místem, kde se střetává nabídka peněžních prostředků a poptávka po nich. Za peněžní prostředky zde

⁸⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 123-140.

⁸⁵ Cnb.cz. Dostupné na: <https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/>.

⁸⁶ MERVANT, Josef. *České banky v kontextu světového vývoje*. Praha: Lidové noviny, 1998, str. 60.

⁸⁷ Ten lze krýt ještě jinými metodami, např. půjčkami ze zahraničí.

⁸⁸ ČNB také provozuje systém sloužící k vypořádání s těmito cennými papíry.

⁸⁹ Cnb.cz Dostupné na: <http://www.cnb.cz/cs/finaneni_trhy/>.

lze směnit instrumenty finančního trhu. Mezi ty řadíme finanční a jiné deriváty⁹⁰, cenné papíry⁹¹, bankovky a mince cizích měn, půjčky, úvěry a jiné bankovní služby.⁹²

Finanční trh můžeme rozdělit na peněžní, na němž se obchodují krátkodobé půjčky, a kapitálový. Pravomoce ČNB při výkonu dohledu nad kapitálovým trhem⁹³ se kvůli rozdílnosti zákonné úpravy liší případ od případu. ČNB dohlíží na subjekty dle zákonů č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování při činnostech upravených v zákonech č. 254/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu a č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí.⁹⁴

Regulovaný kapitálový trh smí provozovat jen subjekt s povolením od ČNB. Takový subjekt musí mít stanovenou podobu⁹⁵ a jasně daná pravidla fungování. ČNB reguluje jejich počet – v současnosti jsou držitelem povolení tři subjekty: Burza cenných papírů Praha, a.s., RM-systém, česká burza cenných papírů, a.s. a POWER EXCHANGE CENTRAL EUROPE, a.s. Počet obchodujících na takovém trhu ale regulován není. Obchodují zde banky, podílové fondy, penzijní fondy, pojišťovny a fyzické osoby. Některé FO musí pro přístup využít služeb poskytovatelů^{96, 97}.

⁹⁰ Finanční derivát prof. Bakeš charakterizuje jako právo (popř. povinnost) na nákup (popř. prodej) finančního instrumentu (tj. opce, futures, swapu, forwardu nebo jiného).

⁹¹ Cenný papír je listina (nemusí však být v papírové podobě), na niž je vázáno majetkové právo, například akcie, podílové listy, dluhopisy a jiné.

⁹² BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H., a kol. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 420-425.

⁹³ K dohledu nad kapitálovým trhem patří i dohled nad bankovním sektorem, pojišťovnictvím, penzijním pojištěním, družstevními záložnami, devizový dohled, dohled nad institucemi elektronických peněz.

⁹⁴ Tamtéž, str. 61-63.

⁹⁵ Musí být akciovou společností nebo společností s ručením omezeným s dozorčí radou a sídlem na území České republiky.

⁹⁶ Obchodníků s cennými papíry, investičních zprostředkovatelů, vázaných zástupců, depozitářů a ostatních.

⁹⁷ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H., a kol. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 425-468.

5. Centrální banka Velké Británie

Bank of England (v překladu Banka Anglie) přezdívána „The Old Lady“ (neboli Stará dáma) je nejstarší čistě centrální bankou na světě. Vznikla již roku 1694, aby byla bankéřem vlády, přestože byla držena v soukromých rukou. Na základě Královské charty a zákona z roku 1694 se stala korporací.⁹⁸ Byla to jediná velká banka, která směla emitovat peníze a vůbec první banka na světě, která tiskla papírové bankovky.⁹⁹ V současnosti řídí její chod The Bank of England Act 1998.

Bank of England sídlí v Londýně. Spravuje národní měnu Velké Británie Libru Šterlinků. Kromě toho vykonává další činnosti, jenž náleží centrálním bankám, např. spravuje devizové rezervy¹⁰⁰ nebo je bankou celé bankovní soustavy.

Formálně je rozdělena na dvě části. Jedna divize emituje peníze, druhá funguje především jako banka bank. V jejím čele stojí guvernér, v čele každé divize pak viceguvernér.¹⁰¹

Stejně jako naše centrální banka i ta britská má úkol pečovat o měnovou stabilitu a stabilitu finančního systému.¹⁰² Velkou roli ale připisuje také cílování inflace. Pro tyto účely stanovuje Výbor pro měnovou politiku úrokovou míru. Zprávu o inflaci a zprávu o finanční stabilitě BoE překládá Sněmovně lordů, které je odpovědná.¹⁰³

Přestože si banka na rozdíl od minulosti může sama určovat výši diskontní sazby, inflační cíl jí stále stanovuje vláda. Britskou specialitou jsou tzv. diskontní domy. BoE s nimi obchoduje v provádění operací na volném trhu místo bank.¹⁰⁴

⁹⁸ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 80.

⁹⁹ VENCOVSKÝ, František. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. Praha: Bankovní institut, 1999, str. 47.

¹⁰⁰ Devizové rezervy vede na samostatném účtu.

¹⁰¹ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 663-664.

¹⁰² BAŽANTOVÁ, I., HOLMAN, R., KLAUS, V., a kol. *Právní postavení centrální banky v ekonomickém státě*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, str. 104.

¹⁰³ PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004, str. 80-83.

¹⁰⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 665-666.

6. Centrální banka Slovenska

Centrální banka Slovenské republiky se oficiálně nazývá Národná banka Slovenska (dále NBS). Stejně jako Česká národní banka vznikla rozdělením Státní banky Československé v roce 1993, její předešlá historie se tedy shoduje s historií ČNB.¹⁰⁵

Je zřízena zákonem 460/1992 Zb., Ústavou Slovenské republiky, Její chod řídí zákon č. 556/1992 Zb., o Národnej banke Slovenska, který stanoví, že NBS je právnickou osobou, jež se nezapisuje do Obchodního rejstříku¹⁰⁶. Při nakládání s vlastním majetkem má postavení podnikatele.

NBS sídlí v Bratislavě. Od roku 2009 je součástí Eurosystemu a se všemi ostatními bankami eurozóny udržuje cenovou stabilitu v eurozóně – to je jejím hlavním cílem. Jako jediná banka na území Slovenské republiky je oprávněna vydávat eurobankovky a euromince, včetně pamětních. Vedle dalšího jí jsou svěřeny devizové rezervy, péče o peněžní oběh nebo dohled nad finančním trhem.

Slovenská centrální banka vydává všeobecně závazné předpisy (rozhodnutí), které jsou publikovány ve slovenské Sbírce zákonů. Předpisy jsou publikovány i v jejím věstníku. NBS řídí bankovní rada složená z guvernéra, dvou viceguvernerů a dalších osmi členů bankovní rady.¹⁰⁷ Jejich funkční období je časově neomezené.¹⁰⁸ Platí pro ně neslučitelnost funkcí a jsou povinni zachovávat mlčenlivost v případě citlivých informací. Výkon jejich povolání je veřejnou funkcí.

Guvernéra a viceguvernery jmenuje a odvolává prezident republiky na návrh vlády schválený Národní radou. Další členy jmenuje a odvolává vláda na návrh bankovní rady. Žádný člen nesmí přijímat jakékoli pokyny ke své činnosti. O závěrech svých jednání informuje rada vládu.¹⁰⁹

Tabulka č. 2:

Bankovní rada	Guvernér							
	Viceguvernér				Viceguvernér			
	Člen	Člen	Člen	Člen	Člen	Člen	Člen	Člen

Zdroj: Nbs.sk.

¹⁰⁵ Nbs.sk. Dostupné na: < <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke>>.

¹⁰⁶ Slovenská obdoba obchodního rejstříku se nazývá Obchodný register.

¹⁰⁷ ZIMKOVÁ, Emília. *Bankovníctvo*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2009, str. 73.

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 75.

¹⁰⁹ Zákon č. 556/1992 Zb., o Národnej banke Slovenska, ve znění pozdějších předpisů.

7. Evropská centrální banka

Evropská centrální banka (ECB) je nadnárodní centrální bankou. Je jednou z institucí Evropské unie (EU) a má vlastní právní subjektivitu. Vznikla na základě Smlouvy o fungování EU (známé taky jako Maastrichtská smlouva). Její fungování podrobně upravuje Protokol o statutu ESCB a ECB. Evropská centrální banka sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem a svou činnost zahájila v roce 1999.

ECB je centrální bankou německého modelu a je nezávislá jak na jednotlivých členských zemích, tak na všech institucích Evropské unie. Od nikoho z nich nesmí přijímat, ani požadovat pokyny k činnosti.¹¹⁰

Dnes ji řídí Rada guvernérů, Výkonná rada a Generální rada. Všem orgánům předsedá prezident ECB a společně s ním všude zasedá viceprezident ECB. Výkonnou radu doplňují 4 členové rady, Radu guvernérů dotváří guvernéři centrálních bank zemí, které jsou součástí eurozóny, a Generální rada je navíc složena z guvernérů centrálních bank všech členských států. Rozhodovací orgány doplňuje ještě Rada dohledu.¹¹¹

O své činnosti a měnové politice ECB musí předkládat výroční zprávu Evropskému parlamentu, Radě, Evropské radě a Komisi. Prezident ECB také bývá zván na jednání Rady, pokud se předmět diskuze ECB týká.¹¹²

ECB řídí měnovou politiku EU a nese za ni zodpovědnost. Řídí ji v rámci tzv. Eurosystemu, který se skládá z ECB a centrálních bank všech zemí, kde bylo zavedeno euro.¹¹³ Kromě toho má ECB za úkol udržovat cenovou stabilitu a podporovat cíle hospodářské politiky EU. Je jediným subjektem, který může dovolit jinému emisi eura.¹¹⁴ Státy, kterým vydávání eura ECB svěřila a které eurem nahradily svoji původní domácí měnu, tvoří tzv. Evropskou měnovou unii.¹¹⁵

ECB je však úzce provázána se všemi členskými státy EU. V roce 1999 vznikl Evropský systém centrálních bank (ESCB), který má koordinovat vzájemnou spolupráci a další klíčové ekonomické otázky.¹¹⁶

¹¹⁰ RAIS, Karel, DRLA, Miloš. *Evropská integrace a bankovníctví*. Praha: Computer Press, 1999, str. 86.

¹¹¹ Ecb.europa.eu. Dostupné na: < <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.cs.html>>.

¹¹² Smlouva o fungování Evropské unie, čl. 284.

¹¹³ HAMULÁK, O., STEHLÍK, V. *Praktikum práva Evropské unie. Ústavní základy a soudnictví*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2013, str. 30.

¹¹⁴ Smlouva o fungování Evropské unie, čl. 282.

¹¹⁵ RAIS, Karel, DRLA, Miloš. *Evropská integrace a bankovníctví*. Praha: Computer Press, 1999, str. 91

¹¹⁶ Tamtéž, str. 87.

7.1. Evropský systém centrálních bank

Česká republika je dle §1a zákona č. 6/1993 Sb. součástí Evropského systému centrálních bank (ESCB). Musí se tak podílet na plnění jeho cílů a úkolů.

Společně s Českou republikou jsou součástí systému všechny centrální banky ze všech členských států Evropské unie. ESC stojí v jeho čele.¹¹⁷

Než v roce 1999 vznikl, fungoval na jeho místě v letech 1994 – 1998 Evropský měnový institut (EMI). Ten měl podporovat koordinaci měnových politik členských zemí a měl za úkol připravovat zavedení unijní měnové politiky. Řídila ho Rada skládající se z prezidenta, guvernérů centrálních bank tehdejších členů unie a šéfa lucemburského Institutu Monétaire Luxembourgeois.¹¹⁸

Na činnost Rady navázala Generální rada (viz. kap. 7). Snaží se udržovat cenovou stabilitu a nízkou míru inflace v celé unii. Pro tyto účely může vydávat tzv. doporučení změny politiky. Ty jsou pro členské státy sice nezávazné, avšak v oblasti fiskálního deficitu může být jejich neuposlechnutí spjato se sankcemi.¹¹⁹

¹¹⁷ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 630.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 630-632.

¹¹⁹ RAIS, Karel, DRLA, Miloš. *Evropská integrace a bankovníctví*. Praha: Computer Press, 1999, str. 87-89.

8. Srovnání české, slovenské a britské národní banky

Přestože centrální banky po celém světě vznikají ze stejných důvodů a s podobnými hlavními cíli, jejich dominantní rysy jako právní postavení, organizační struktura nebo pravomoce nejsou vždy totožné. Pro ilustraci srovnáme zvolené centrální banky, abychom viděli, který způsob fungování banky je nejefektivnější.

Přestože tato praxe není běžná, česká i slovenská centrální banka mají ústavní základ. Zatímco NBS vznikla na základě článku 56 Ústavy slovenskej republiky, ČNB je v Ústavě věnována celá osmá hlava. Bank of England vznikla na základě zákona.

Britská centrální banka je nejstarší centrální bankou na světě. Vznikla již v roce 1694.¹²⁰ ČNB i NBS vznikly ke stejnému datu 1. ledna 1993 rozdělením jejich společné předchůdkyně. Jejich tradice však sahá až do dob rakouské monarchie, jejich vůbec první předchůdkyní byla První privilegovaná rakouská národní banka.

Všechny zmíněné centrální banky fungují dle zákonů upravujících jejich činnost¹²¹ jako poradci vlády v měnových otázkách. Zaujímají stanoviska k návrhům zákonů, které se jich dotýkají a všechny také podávají svým parlamentům zprávy o své činnosti.

Všechny jsou součástí Evropského systému centrálních bank a jejich guvernéri zasedají v Generální radě ESCB. NBS je navíc součástí eurozóny a její guvernér zasedá v Radě guvernérů ECB.

Co se týká peněžní emise, v České republice může emitovat bankovky a mince pouze Česká národní banka. Slovenská národní banka na základě povolení od Evropské centrální banky může jako jediná vydávat na území Slovenské republiky eura, avšak zde mohou obíhat i bankovky a mince emitované v jiných státech eurozóny. Bank of England má také monopol na emisi peněz na území Spojeného království, avšak v místním peněžním oběhu se ještě mohou objevovat libry emitované některou ze skotských nebo severoirských bank, které měly povolení k emisi v minulosti.¹²²

Rozdílů si můžeme všimnout i v otázkách bankovního dohledu. Zatímco v České i Slovenské republice je bankovní dozor svěřen centrálním bankám, které navíc v této oblasti

¹²⁰ Švédové s označením Bank of England jako nejstarší nesouhlasí. Přesto je tato nejstarší čistě centrální bankou emitující bankovky.

¹²¹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, Zákon č. 556/1992 Zb., o Národnej banke Slovenska, ve znění pozdějších předpisů a The Bank of England Act 1998.

¹²² REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. Vydání. Praha: Management Press, 1999, str. 664.

úzce spolupracují na základě společné Dohody¹²³, ve Velké Británii je svěřen bankovní dozor specializovanému úřadu Financial Services Authority, tudíž je oddělen od centrální banky.¹²⁴

¹²³ Dohoda o spolupráci při výkonu bankovního dohledu mezi Českou národní bankou a Národní bankou Slovenska.

¹²⁴ BAŽANTOVÁ, I., HOLMAN, R., KLAUS, V., a kol. *Právní postavení centrální banky v ekonomickém státě*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, str. 104.

Závěr

Česká národní banka je nezávislou institucí zakotvenou v Ústavě pečující o národní měnu a ekonomiku. Navazuje na historii centrálního bankovníctví na našem území sahající až do devatenáctého století.

Řídí ji nezávislé osoby s potřebnou odborností a zkušeností na základě vlastního rozpočtu odděleného od toho státního. Ke své činnosti navíc nesmí přijímat žádné pokyny od žádné osoby nebo instituce.

K naplnění zákonem stanovených cílů Česká národní banka používá přímých a nepřímých nástrojů, kterými působí na národní ekonomiku. Vedle vedení měnové politiky a emise hotovostních peněz se zabývá i bankovním dozorem a dozorem nad finančním trhem, spravuje devizové rezervy a vede státní účty a spravuje státní dluh.

Společně s ostatními centrálními bankami členských států Evropské unie patří k Evropskému systému centrálních bank zastřešeného Evropskou centrální bankou a přispívá k celounijní cenové a finanční stabilitě.

Její podoba a řízení není tolik odlišná od Národní banky Slovenska, se kterou má společný historický základ, obě spolu dokonce ve vybraných oblastech spolupracují. Výrazněji se liší od centrální banky Velké Británie, která má delší tradici a také náleží k odlišné právní kultuře než ČNB.

Můžeme tedy konstatovat, že Česká národní banka je opravdu důležitou institucí. Má nezastupitelnou úlohu starat se o ekonomický systém v České republice a udržovat ekonomické styky se zahraničím. Její činnost je nezastupitelná. A to právě proto, že je vybavena institutem nezávislosti a operuje s nástroji, kterými žádná jiná instituce nedisponuje. S jejich pomocí odstraňuje deformity, které se při chodu ekonomiky objevují. Podle mne tedy jen ona totiž dokáže pečovat o ekonomiku tak účinně.

Seznam použité literatury

BABOUČEK, Ivan. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2009. 318 s.

BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H., a kol. *Finanční právo*. 6. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 546 s.

BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. 195 s.

BAŽANTOVÁ, I., HOLMAN, R., KLAUS, V., a kol. *Právní postavení centrální banky v ekonomickém státě*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. 118 s.

HAMULÁK, O., STEHLÍK, V. *Praktikum práva Evropské unie. Ústavní základy a soudnictví*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, 224 s.

MERVANT, Josef. *České banky v kontextu světového vývoje*. Praha: Lidové noviny, 1998. 162 s.

PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. Praha: Eupress, 2004. 137 s.

POSPÍŠIL, Richard. *Bankovníctví pro právníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 214 s.

RAIS, Karel, DRLA, Miloš. *Evropská integrace a bankovníctví*. Praha: Computer Press, 1999. 133 s.

REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 1. vydání. Praha: Management Press, 1999. 741 s.

VENCOVSKÝ, František. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. Praha: Bankovní institut, 1999. 594 s.

ZIMKOVÁ, Emília. *Bankovníctvo*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2009. 284 s.

Legislativa:

Smlouva o fungování Evropské unie, ve znění Lisabonské smlouvy.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 136/2011 Sb., O oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 556/1992 Zb., o Národnej banke Slovenska, ve znění pozdějších předpisů.

The Bank of England Act 1998.

Dohoda o spolupráci při výkonu bankovního dohledu mezi Českou národní bankou a Národní bankou Slovenska (ze dne 18. 11. 2002).

Elektronické zdroje:

BankOfEngland.co.uk. Dostupné na: <<http://www.bankofengland.co.uk/Pages/home.aspx>>.

Cnb.cz. Dostupné na: <www.cnb.cz/cs>.

ČTK. *Rusnok splnil úkol. Za odměnu ho teď Zeman pošle do ČNB*. E15.cz, 18. prosince 2013 [cit. 6. března 2015]. Dostupné na: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/rusnok-splnil-ukol-za-odmenu-ho-ted-zeman-posle-do-cnb-1047739>>.

ČTK. *Změna jmenuje Rusnoka do bankovní rady ČNB již od března*. 18. Prosince 2013. [cit. 6. března 2015]. Dostupné na: <http://ekonomika.idnes.cz/zeman-jmenuje-rusnoka-do-bankovni-rady-cnb-jiz-od-brezna-pjw/ekonomika.aspx?c=A131218_065708_ekonomika_js>.

Ecb.europa.eu. Dostupné na:

<<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.cs.html>>.

Nbs.sk. Dostupné na: <www.nbs.sk>.

TŮMA, Ondřej. *Očima expertů: Měnová intervence ČNB. Komu pomůže a komu ublíží?* [online]. Peníze.cz, 15. listopadu 2013 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na: <<http://www.penize.cz/makroekonomika/275985-ocima-expertu-menova-intervence-cnb-komu-pomuze-a-komu-ublizi>>.

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1 – Organizační struktura ČNB

Tabulka č. 2 – Struktura bankovní rady NBS

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává České národní bance, jejím právním postavení a náplni činnosti. Uvádí základní fakta o ČNB a o způsobu jejího řízení. Shrnuje historii centrálního bankovníctví na území České republiky. Věnuje se i diskutovanému institutu nezávislosti a jejímu vztahu k ostatním ústavním orgánům. Nastihuje náplň činnosti banky. Uvádí také hlavní rysy slovenské, britské a evropské centrální banky. Nakonec českou, slovenskou a britskou banku srovnává.

Abstract

This bachelor thesis deals with Czech National Bank, its legal status and activities. It ushers basic facts about Czech National Bank and discuss how the Bank is managed. It summarizes the history of central banking on the territory of Czech Republic. Further, It also discuss the Institute of Independence and deals with the relationship of Bank with other constitutional authorities. Also outlines the content of the bank's economic activities. Presents the main features of Slovak, British and European central banks. Finally, It compares the central banks of Czech and Slovak Republic and Great Britain.

Klíčová slova

Česká národní banka, Centrální bankovníctví, Nezávislost, Bankovní rada, Historie centrálního bankovníctví na území České republiky, Emisní činnost, Měnová politika, Banka bank, Banka státu, Devizová činnost, Dohled nad finančním trhem, Srovnání české, slovenské a britské centrální banky

Key words

Czech National Bank, Central Banking, Independence, Bank Council, History of Central Banking on the territory of Czech Republic, Issuance Activity, Monetary Policy, Bank of Banks, Bank of State, Exchange Operations, Financial Market Supervision, Comparison of Czech, Slovak And British National Banks